

що він робить, для чого, як робить і чому.

- Проаналізуйте дані та зафіксуйте їх у таблиці стану чинників особистісного розвитку учнів конкретного класу.

- Отримайте точки адресної роботи з вихованцями.

- Дані діагностування покладіть в основу розробки адресної педагогічної діяльності, яка лише і може спричинити індивідуальний шлях розвитку кожної дитини з точним означенням того, хто має це робити (при цьому учитель відіграє роль організатора) й якими засобами та на який результат можна розраховувати.

Наявна інформація дає змогу створювати значущі середовища — як особистісне, так і інформаційне. Отже, з'являється можливість наповнювати урок значущими видами діяльностей і такими ж відносинами між дітьми, ними і вчителями та батьками; користуватися значущими джерелами й отримувати значущу інформацію для дітей саме цього класу. У такий спосіб, до речі, економиться час і енергія педагога, а учень набуває здатності рухатися по власній траєкторії розвитку.

Ці траєкторії у дитячому шкільному колективі нагадують собою картину броунівського руху, де кожна дитина "рухається хаотично".

За умов, коли вчитель усвідомлює стан класу щодо його розвитку, володіє системно-точковою методикою і здатен свідомо допомагати кожній дитині розвиватися – у нього з'являється власна концепція своєї професійної, справді педагогічної діяльності, а індивідуальні траєкторії дітей починають орієнтуватися у просторі в одному напрямі (мов би до них прикладено напругу!) – до власної вершини кожного з них, причому траєкторія руху до неї у кожного своя.

Отак і твориться значуще особистісно-інформаційне розвивальне середовище. Щоб учитель був у змозі здійснювати особистісно-орієнтовану освіту, він має вміти творити таке середовище — особистісно-орієнтований простір для кожної дитини. Цьому й треба навчити учителя!

СВІТ ПРОСВІТНИЦЬКИХ ІДЕЙ

Йорге Вейбуль (Швеція)

Доба Просвітництва була найважливішим вододілом в історії науки й культури людства. Протягом середніх віків і аж до XVIII ст. минуле завжди згадували щасливішим, ніж можливе майбутнє, і казали про «золоті давні часи».

Але у XVIII ст., натхнені такими мислителями, як Декарт у Франції та Локк в Англії, люди почали покладатися на свої власні сили і здібності, досліджувати закони природи та можливості людського розуму. Люди відкинули релігійні догми, що досі зв'язували вільну думку. Вони пізнавали природу, переконувалися, що вона розвивається за власними законами, й захоплено робили досліді над нею. Водночас вони почали критично оцінювати суспільство та його структури, аналізувати його функції й реформувати його організацію. Основою для всього цього стала віра людей у власні здібності й силу вільного розуму. І вони дійшли до висновку, що розвиток невпинно йде вперед і світ стане завтра кращим і щасливішим, ніж він є сьогодні чи був учора. Оптимістична віра в майбутнє й теорія прогресу відіграли вирішальну роль у західній культурі й сприяли її поширенню у світі протягом XIX і XX століть. Це стало передумовою для глибокого дослідження природи, а також проблем суспільства та окремої людини.

За межами Швеції Ісаак Ньютон та його учні вперше в світі дослідили закони природи й поставили їх на службу людству. Вольтер і Руссо, Монтеск'є і Дідро надали цим поглядам теоретичного обґрунтування в своїх енциклопедичних словниках. На рівні практичної політики це вчення породило потребу свободи, рівності й братерства, що призвело до Французької революції.

Усі ці ідеї швидко пустили коріння у Швеції XVIII ст. Такі геніальні

представники свого часу, як Кристофер Полгем та Емануель Сведенборг, Лінней і Андерс Цельсій досліджували закони природи й розробляли нові технології. Конституція доби свобод засвідчує зростання у Швеції, як і в інших країнах, вимог щодо конституційного урядування та впливу представників риксдагу. Після тимчасового відступу назад за королювання Густава III та Густава IV Адольфа 1809 року було прийнято Закон про форму правління, що заклав підмурок для розвитку конституційної монархії та демократичного суспільства.

Протягом XIX ст. думка про верховенство народу стала загальноприйнятою в громадських дебатах. Авторитарну державу було піддано критиці. На початку століття зросли вимоги ліберальних реформ. З в середині століття було здійснено цілу низку таких реформ, які звільнили окрему особу від державного примусу й збільшили її вплив і на місцевому, і державному рівнях - зокрема, закон про свободу підприємництва 1846 року, комунальне законодавство 1862 року. А 1866 року запроваджено двопалатне представництво в риксдазі.

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МЕТОДИКИ БІОЛОГІЇ

Буяло Т.Є., Огородник Н.П., Крикун О.В. (Київ)

*Знання можуть бути купою каміння, що задавило особистість.
І знання можуть бути вершиною піраміди, на якій стоїть особистість. В. Розов*

Серед функцій, які має виконувати сучасний вчитель особливе значення має конструктивна функція.

В педагогічному плані конструктивна діяльність вчителя пов'язана з відбором і композицією змісту курсу біології, з проектуванням навчально-виховного процесу, плануванням і побудовою своєї роботи, системи змісту і методів викладання. У цій роботі вчитель спирається на навчальні плани, програми, підручники, методичні посібники та рекомендації.

Стосовно організації викладання учитель повинен засвоїти наступні конструктивні вміння й навички. Наведемо приклади лише кількох із них.

- Вміння здійснювати відбір і підбір фактичного наукового матеріалу згідно мети і завдань школи, з урахуванням попередньої підготовки та вікових особливостей учнів. А тепер зверніть увагу! Ці вміння піднімають учителя з рівня механічного виконавця чужих методичних рекомендацій до рівня свідомого і активного вдосконалювача навчального процесу, рівня високої педагогічної майстерності.
- Вміння здійснювати дидактичну переробку матеріалу науки в матеріал навчального предмета. Воно потрібне з двох причин. В часи змін програми шкільної біології вчителів доводиться самому вирішувати подібні завдання. Крім того, йому доводиться викладати біологію в різних типах шкіл, де треба викладати по-різному. Оволодіння цим умінням забезпечує вчителів можливість творчої праці.

Нормальне виконання конструктивної функції пов'язане, на нашу думку, не лише із досконалим знанням програм, підручників і методичної літератури, а й з самою особистістю учителя, розвитком його уяви, бажанням творчо працювати, тобто іншими словами від творчого потенціалу учителя.

Таким чином, зараз перед викладачами методики біології та й інших предметів педагогічного вузу стоїть задача розвивати творчий потенціал студентів. Для цього, з однієї сторони, слід знайомити із передовим досвідом учителів (а такого матеріалу зараз дуже багато на сторінках періодичних видань і у методичній літературі) і, з другої сторони, давати завдання на розвиток уяви і впровадження уяви у певні методичні прийоми для навчання школярів біології.

З цієї точки зору найактуальнішими методиками навчання є соціогрови